

Tilburg University

Loslaten en overlaten

Frissen, P.H.A.

Published in:
Binnenlands bestuur

Publication date:
2011

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Frissen, P. H. A. (2011). Loslaten en overlaten. *Binnenlands bestuur*, 2011.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Binnenlands Bestuur - 9 april 2011

Prof. Dr. Paul Frissen

Loslaten en overlaten

Solidariteit is nog steeds - als onderzoeker prijs ik me daarmee gelukkig - een politiek gevoelig thema. Alle verschuivingen in het links-rechts spectrum doen daar niet aan af.

Zo hoorde ik Marco Pastors recent met klem pleiten voor behoud van de verzorgingsstaat én een kleinere overheid. Dan denk ik altijd aan wijlen Thijs Wöltgens die Lubbers erop wees dat van een politicus natuurlijk geen consistentie hoeft te worden verwacht.

Recent heb ik met een aantal collega's onderzoek gedaan naar de legitimiteit van sociaal beleid. Het resultaat hebben we mogen aanbieden aan minister Kamp (*Sociaal beleid en legitimiteit. Achtergronden, ontwikkelingen en dilemma's.*)

Diens ministerie had ons de volgende probleemstelling meegegeven: 'Als afnemende overheidslegitimiteit zich vertaalt in afnemende solidariteit met het geheel en een zwakker maatschappelijk draagvlak voor de verzorgingsstaat heeft dat verreikende consequenties voor het werkkterrein van het ministerie.'

Minister en ministerie bleken erg ingenomen met de resultaten van het onderzoek. Er is breed draagvlak voor sociaal beleid, zeker als stevig wordt ingezet op selectieve toelating en bevordering van participatie. Die conclusie valt uit ons onderzoek zeker te trekken, maar niet zo ongeclausuleerd. Het maakt mij altijd argwanend als opdrachtgevers blij zijn met een onderzoek. Ik prefereer een spannende relatie met hen. Onderzoek moet bij voorkeur wringen en schuren. Ik ben niet van de school die het als hoogste doel ziet de eigen inzichten terug te zien in het beleid.

Te veel wetenschappers veronderstellen dat beleid op wetenschappelijk gronden goed beleid is. Ik moet altijd ironisch glimlachen om het panel van de klimaatwetenschappers. Dat is een politbureau voor de wetenschappelijke waarheid. Eens per jaar stelt men vast wat er aan kennis is om vervolgens politici op te roepen die waarheid te volgen. Bij oud-minister Cramer vonden ze daarvoor een gewillig oor: die wilde alleen nog maar waarheid. Dat ligt met het huidige kabinet stellig anders, nu het klimaat een linkse hobby is.

De resultaten van ons onderzoek zijn veel dubbelzinniger, zoals dat ook hoort bij een werkelijkheid die terugpraat. Reflexiviteit noemen we dat wetenschappelijk. Dat zorgt ervoor dat gepubliceerd onderzoek aan de onderzochte werkelijkheid wordt toegevoegd, waardoor deze strikt genomen niet meer dezelfde is. Daarom ook lopen wetenschap en beleid altijd achter de feiten aan, zeker als ze op de feiten vooruit willen lopen. De lezer snapt onmiddellijk dat reflexiviteit tamelijk hinderlijk moet zijn voor *evidence based* beleid, sinds de commissie Dijsselbloem een mantra in beleidskringen. Wetenschappers zien hierin grote mogelijkheden de macht met kennis te bedienen. Beleidsmakers snappen vooral de bezuinigingsmogelijkheden. Ons onderzoek laat vooral

onder burgers veel ambiguïteit zien. Het draagvlak voor sociale zekerheid is welhaast even groot als de gewenste strengheid bij het verstrekken van uitkeringen. Burgers steunen beleid, als dat maar scherp onderscheid maakt tussen *deserving* en *undeserving*. We willen nog steeds solidair zijn, maar alleen met medeburgers die het verdienen. Spiegelbeeldig is de kennelijk breed gedeelde overtuiging dat de voorzieningen van de verzorgingsstaat te vaak open staan voor burgers die het niet verdienen. De sociale werkvoorziening geniet heel wat meer sympathie dan de bijstand.

Dat burgers rechten wat minder royaal willen zien toegekend kan ook te maken hebben met de dubbele ontheemding die zich de afgelopen decennia in de sociale zekerheid voltrok. Verstatelijking en marktwerking hebben van een verzorgingsmaatschappij een verzorgingsstaat gemaakt. Dat heeft geleid tot abstractie en anonimiteit. Solidariteit is niet meer lotsverbondenheid in en van gemeenschappen, maar een afdracht waarmee de overheid collectivistische arrangementen financiert. Dan liggen zowel paternalistische overdrijving als technocratische beheerszucht voor de hand. De staat moet in eerste instantie leed toevoegen, zo heb ik altijd geleerd. Legitimiteit van sociaal beleid is dan bijna per definitie een kwestie van strengheid.

Als dan ook nog de wereld ingewikkeld is en gevarieerd, past de verzorgingsstaat uiterste terughoudendheid. Er is alle reden om solidariteit weer over te laten aan de samenleving. Dat is goed voor maatschappelijke veerkracht en voor het draagvlak van solidariteit. *Big society* noemt de huidige Britse regering dat. Loslaten en overlaten is daarvoor noodzakelijk.